

Sibiro kančios liudijimai Lituanistikos tyrimo ir studijų centre

KRISTINA LAPIENYTĖ

2011 metais sukanka 70 metų nuo 1941 m. birželio trėmimų. Lietuvoje (ir lietuvių išeivijoje) tikriausia nėra šeimos, kurios artimųjų nebūtų sukėtusi ši tragedija. Sovietų nusikaltimas lietuvių tautai neišmatuojamas ir neužmirštas. Daugelis Lietuvoje ir už jos ribų minės šią skaudžią sukaktį. Kaip jau skelbta spaudoje, Balzeko lietuvių kultūros muziejus taip pat organizuoja renginių ciklą „Nepalaužta dvasia“ (*Hope and Spirit*).

Kai į Lituanistikos tyrimo ir studijų centrą kreipėsi vienas šios parodos organizatorių dr. Audrius Plioplys, prašydamas pažiūrėti, ar Pasaulio lietuvių archyve yra medžiagos būsimai parodai, nebuvau visiškai tikra. Vis dėlto iš Sibiro buvo ne tiek jau daug galimybių rašyti laiškus, o galimybė, kad tie dokumentai pateks į užsienį, buvo dar mažesnė. Pasirodo, klydau.

Lituanistikos tyrimo ir studijų centre (LTSC) dviejose archyvinėse bylose saugomas tikras lobis – bene 300 nuotraukų iš Sibiro, originalūs ir perrašyti laišakai, prisiminimai. Taip pat sukaupta nemažai medžiagos iš laikraščių apie trėmimus ir tremtinių likimą. Be to, daugelis tikriausiai ne kartą matė LTSC Lietuvių muziejuje (Jaunimo centre) treminei E. Juciūtei skirtą stendą, kuriame rodomi ne tik tremtinių gyvenimą liudijantys dokumentai, bet ir rankdarbiai, rožančiai ir pan.

Bevertant dokumentus, laiškus ir nuotraukas trėmimų žiaurumas ir sunki tremtinių dalia iškyla visu galimumu. Didžioji dalis nuotraukų – laidotuvės: senukų, jaunų vyrų, mo-

terų, vaikų, kūdikių... Kaip turėjo jaustis motinos, tėvai, laidodami vienerių, dvejų metų vaikus – „liaudies priešus“?! Kitose nuotraukose – sunkūs miško kirtimo darbai, skurdi buitį... ir lašelis gyvenimo džiaugsmo – draugų, šeimos ratas, naminiai gyvūnėliai... Laiškuose – tarp eilučių paslėptas klausimas – už ką?

Nors nuo trėmimų praėjo 70 metų, tačiau tokia skaudi patirtis nepamirštama, ji gyva ne tik liudinkų atsiminimuose, bet ir dokumentuose. Archyvuose išsaugota medžiaga – priminimas šiems laikams – laisvė neatėjo lengvai ir veltui.

Kristina Lapienytė – LTSC vykdomoji direktorė

Lentpjūvės darbininkai (tarp jų – Bronė Šumskytė) Chara Kutul (Buriatija), 1951 m.

Jonas Vileišis darbo metu Chalsane (Buriatija), 1957 m.

LTSC nuotraukos